

POGAJAJ BÓH

ČAS OPIS EVANGELSKÍCH SERBOW

3. číslo

Budyšin, měrc 1971

Lětnik 21

Hrono na nalětnik 1971

Što so wam zda wo Chrystusu? Mat. 22, 42

Naš Knjez Jězus Chrystus je so sam tak prašal, jako so rozmolwi z Farizejskimi. Hdyž chcemy tuto prašenje prawje rozumić, dyrbymy wědžeć, zo słowo „Chrystus“ njeje žane mjeno, ale titul. Hebrejsce rěka tuto słowo „Messias“, štož woboje rěka serbsce „žalbowany“, mjenujcy za krala žalbowany. My so dopominamy na Saula a na Dawida, kotraž buštaj wobaj wot Samuela žalbowanaj, prjedy hač běštaj swoje kralowske zastojnstwo započaloj. Pozdžišo pak bu Messias džen a bóle požadana kralowska podoba a postawa přichoda, wot kotrehož přeměnenje wšitkich narodnych, politiskich a nabožnych wobstejnosćow wočakowachu. Profeca Stareho Zakonja su na njeho pokazali a wo nim wěšćili. Za křesćanow je Jězus z Nacareta slubjeny Messias, to rěka Chrystus, kaž je wón to sam wo sebi wobswědčil a kaž su jeho wučomnicy jako tajkeho spoznali a nazhonili. Židźa pak njejsu to ani tehdom ani džensa připoznali. Woni hišće na Messiasa čakaja. W Jězusowym času sej Messiasa předstajachu jako mócného politiskeho krala, kiž by Židow wosebje wot Romjanow a jich knjejestwa wuswobodzil.

Nětk pak Jězus w našim słowje sam Farizejskim dopokazuje, zo njeje jenož Dawidowy syn, to rěka potomnik krala Dawida, kiž ze samsnej abo hišće wjetšej kralowskej mocu wustupuje a dobywa kaž Dawid sam. Jězus so počahuje na messianiski 110. psalm, kiž je jako awtovej Dawidej připisany, a wukladuje tekst tak, zo pokazuje, zo kral Dawid sam je mjenował Messiasa swogeho Knjeza, nic jenož swogeho syna, potajkim zo je wěrný Chrystus wjace hač wón, zo na wyšim schodženku steji hač wón sam, mjenujcy na bójskim, z druhimi słowami, zo je Boži syn a cyle na Božu stronu słuša.

Nas tamna stara rozmolwa wo Chrystusu dale njezajimuje, wjele bóle jedna so za nas wo džensnišu diskusiju wo Chrystusu, kiž njeje zastala. Štó je Jězus Chrystus? Jich wjele je w stawiznach hač do našeho časa, kiž su jeho někak připoznali a kotrychž wón tež někak hnuje, tež tajkich, kiž su we wěrje hinak zmysleni. Jim bě a je wulki lékař, wulki wučer wo Božich potajnstwach, dobroćel čłowjesta, socialny reformist.

W tym wšěm leži jedna wěrnosć. To su dobre woznamjenjenja. Cyrkej pak a křesćanska wěra steji a pada z wuznaćom ke Chrystusej jako k Božemu synej, kiž je wot Boha k nam přišoł, zo by nas wumóhl na křižu, a ki je za nas stanyl wot mrtwych, zo bychmy z nim žiwi byli tu a do wjeje wěčnosće. Amen.

La.

Drježdžanski REKWIEM

Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis.
Měr wěčny daj jim, Knježe, a wobstajne swětło swěć jim.

K dopomnjeću na zrudne zničenje Drježdžan a na wšě wopory drugeje swětoweje wójny je prof. D. dr. Rudolf Mauersberger, kantor Drježdžanskeho Křižneho chóra, rekwiem napisał a komponował.

Kaž je to wašnje pola tuteje hudźbneje formy rekwiema, je so tež Rudolf Mauersberger zložil po katolskej formje Božeje mše za zemrětych. Wón pak je formular rozšěrila a za tutón Drježdžanski rekwiem wosebity bibliski tekst hromadže zestajał.

Do rekwiema spěwa chór słowa ze Zrudneho kěrłuša Jeremiasa:

Kak je to město puste, kiž bě polne luda. Wšitke jeho wrota steja puste. Kamjenje swjatnicy su rozčiskane přědku na wšěch hasach. Wón je z wysokosće woheń do mojich kosców pošla a jemu móć dał.

Je to to město, wo kotrymž praja, zo je najrjeńše, na kotrymž so cyły kraj wjeseli? Wono sebi njeje po-

mysliło, zo by so jemu naposledk tak što. Wono je dziwnje dele storčene a nima nikoho, kiž by jo tróštowal.

Tohodla je naša wutroba zrudna a našej woči stej čemnej. Čehodla chceš nas wěčnje zabyć a nas tak dolhi čas wopuścić? Wobroc nas zaso k sebi, Knježe, da budžemy wobročeni. Wobnow naše dny kaž w zastarsku. Ach, Knježe, hladaj na moje hubjenstwo.

Tutu kompoziciju je Mauersberger dokonjał na Cichim pjatku lěta 1945, krótke njeđeje po tamnej žalostnej noci 13. februara.

Ja wam njemóžu hnjuacu, stysknu, ale tež zaso stroštnu hudźbu tutoho rekwiema wopisać ze słowami. Dnja 6. 2. 1971 smy jón w Křižnej cyrkwi slyšeli. Křižny kantor Mauersberger, 82lětny, je swoju kompoziciju sam dirigował. Chór bě rozdželeny do třoch skupin. Hłowny chór spěwaše pod pišćelemi, druhi chór na wohtar-

nišću stejo abo klečo, třeci cyle zady na lubi. Njezapomnite wostanu nam krasne, čiste hłosy małych hólcow, kotřiž jako solisća spěwachu.

Mauersberger je so w 45 lětach swogeho skutkowanja jako kantor Křižneje cyrkwe derje zeznal z Bibliju. Ze słowami swjateho Pisma je wopisał njewuprajomny dońt něhdy krasneho města. Štóž je bórže po wójnje do zapusćenych Drježdžan přišoł, njeje drje so móhl sylow wobarać. Prózdne, haj zawěrnopuste bě tuto město, kotrež bě prjedy tak polne luda. Hasy běchu w přerich lětach lědma tak wusypane, zo móže po wuskich šćečkach přez strašne ruiny přeńć. Smjeće bě zašo wšitkim, kotřiž tam chodžachu.

Zrudni ludžo z blukimi woćemi.

Štó móžeše jich tehdom tróštowac?

Nam wšitkim krawješe wutroba. My běchmy lubo měli tole rjane město při Łobju, tole najrjeńše město cyłego kraja. Štó by to za móžno měl, zo móže so wša rjanosć a krasnosć tak dočista zničić?

Mój serbski přećel w Drježdžanach je tamnu helsku nóc sobu nazhonil.

Bomby.

Woheń.

Zahly wichor.

Wón so wudrapa ze zasypaneje pincy won. Štó rěka „won“? Do wohenja! Asfalt na hasach bě z horcotu rozskrěty. Čěkacy čłowjekoj wostachu na nim wisajo a so spalichu. Twarjenja padachu. Přědku woheń, zady woheń. Tysacy zahynichu. Mój přećel je móhl wučeknyć. Z palacej drastu skoči do wody. Wón je žiwy wostał.

Wša tale hroza znowa wotući w našim dopomnjeću, hdyž slyšachmy Drježdžanski rekwiem.

Knjez je swoju ruku přećiwu mi wobročil. Wón je surowosć swogeho hněwa wulał. Wón je woheń zapalił, kotryž je spódnje založenje zežrał. Dym wustupowaše a požěracy woheń, a zemja so traseše.

Čěla budžeja ležeć na hasach wulkeho města. A ja widžach plaweho konja, a kiž na nim sedžeše, toho mjeno rěkaše smjerc, a hela čehnješe za nim. A přińdžechu krupy a woheń z krowju naměšany a padžechu na zemju, a třećina drjewa bu spalena, a wšitka zelena trawa bu spalena. A ja widžach a slyšach jandžela, lětaceho srjedza přez njebjesa, kiž džeše z wulkim hlosom: Běda, běda, běda tym, kiž na zemi bydla. Na hasach ležachu młodžency a stari. Ty sy jich skóncował na dnju swogeho hněwa. Ty sy mje puste město sćinił, zo sym zrudne wšědnje. Hrjebje sy wupuščil, a murje su tež rozlamane. Jeho wrota leža hluboko

w zemi. Wšón jeho lud zdychuje a pyta chléba. Wóni dawaju swoje zamóženje za chléb.

Ach, zo sym ja so k tomu narodzil, zo dyrbju swogeho luda a jeho swjateho města skaženje widžec. Ja pytach pomocy pola čłowjekow a njenamakach žaneje. Tuž spomnich, Knježe, na twoju smilnosť a kak sy ty kóždy čas pomhaš.

Daj jim wotpočować w měrje!

*

Póndzeli, 22. februara 1971, wozjewichu rozhlós a nowiny nic jenož w našej NDR, ale daloko po cyłym swěće, zo je

prof. D. dr. h. c. Rudolf Mauersberger
Křížny kantor w Drježdžanach

wumřel. Hdyž bě krótko do toho, 29. 1. 1971, swoje 82. narodniny swjećil, běchu jeho na wšelke a dobre wašnje česćili. Wosebje zajimawa bě reportaža w radiju wo zwučowanju Křížneho chóra. Wjele bě sebi kantor wot swojich šulerjow žadal, ale jim to njebě přewjele. Gymnaziasća so při swojim napinacym wědomostnym dže, wot kotrehož so jim ničo spuścić njemóže, rady wěnowachu spěwanju pod swojim horcolubowanym a česćenym kantorom. Wjace hač 40 lět je Rudolf Mauersberger na wuznamnym městnje jako kantor při Křížnej cyrkwi w Drježdžanach stał. Wědomosć jeho počesć z dwójnym doktorskim titulom. Naš stat

jeho pomjenowa za lawreata Narodneho myta. Hakle nazymu 1970 móžeše Rakečanska wosada Křížny chór pod jeho nawjedowanjom ze zahoritósću a džakownosću slyšeć. Cyrkej bě hač na poslednje městno wupředata, a mnozy njemóžachu wjace žadyn lisćik dostać. Tak bě drje to přeco, hdyž Křížny chór pod Mauersbergerom tu abo něhdže we wukraju spěwaše.

Hdyž jeho 6. 2. 1971 w Drježdžanach widžachmy dirigować „Drježdžanski rekwiem“, wšak bě na nim spóznać slabosć staroby, ale zo wón sam sebi swój „rekwiem“ spěwaše, to njemóžachmy wědžec. 14 dnjow pozdžišo Bóh tutoho pobožneho a wobdarjeného křescana z tuteje časnosće wotwola.

Requiem aeternam dona ei,

Domine,

et lux perpetua luceat ei.

Měr wěčný daj jemu,

Knježe,

a wobstajne swětlo swěć jemu.

Knježe, daj nam wopomnić,

zo dyrbimy wumřec,

zo bychmy mudri byli.

We rowje je měr

za wulkich a małych,

tam dokonja prawych

so černjojta čer.

Ekumena. Nimo generalneho sekretariata w Genfje su wodžace woršty ekumeniskeje rady cyrkwjow: prezidij, centralny wuběrk a eksekutiwny wuběrk. Najwjětši gremium pošny wosebiteje zamołwitosće je ekumeniski centralny wuběrk, kiž ma so kóžde lěto jónkróć zhromadzić. Lětsa je so to hižo stało wot 10. hač do 21. januara w Addis Abebje, we hłownym měsće Etiopskeje, kotrejež kejžor je Haile Selassie, kiž je sam křescan. Sobustaw tutoho wuběrka je tež naš sakski biskop D. North, kiž je so z druhimaj z našeho stata na tamnej konferency wobdžělil. Wuběrk so wosebje z programom ekumeniskeje rady přećiwow wšej hidže druhich a cuzych rasow („Anti-Rassismus-Programm“) zaběraše. Wažny bě jim tam list, kiž běše konferenca wjednistwow ewangeliskich cyrkwjow NDR spisała, w kotrymž wona tutón program wita a wšu rasowu hidu wotpokazuje. Dale su w Addis Abebje wuradžowali wo prašenjach nowoje struktury ekumeniskeje rady, wo stykach z romsko-katolskeje cyrkwy, wo rozmołwje z druhimi, pohanskimi nabožinami a wo ekumeniskim studijowym dže, kaž běše so to na poslednej swětowej cyrkwinskeje konferency w Uppsale wobzamknyło. Na přnim poseđenju běše so tež etiopski kejžor Haile Selassie wobdžělil a konferencu postrowil. La.

Z českich cyrkwjow. Z tym, zo nětko dvě samostatnej republice tworitej jedyn stat, bu ekumeniska rada rozpušćena, kotraž dotal plačeše za cyly českosłowacki stat. Wutworila je so česka ekumeniska rada, kotrejež předsyda je superintendent

Schneeberger z metodistiskeje cyrkwy. W Slowakskej njeje so hač dotal nowa ekumeniska rada wutworila.

Praske ewangelske nakładnistwo wuwija čile skutkowanje. jn

Z Katolskeho Posola

Nowy porjad křćenicy

Wo reformje křćenskeho porjada smy w Posole hižo pisali. W tutym přinošku wuzběhnjemy hišće jónu dwaj wažnej aspektaj noweho porjada, kiž so tuchwilu do serbsčiny přeložuje a so potom bórže tež w našich wosadach nałoží. Nimo dospołneho předželanja dotalnych zdžela nam njezrozumliwych tekstow ma nowy porjad wažnej postajeni: Staršej džěsća matak podla być při křćenicy, a křćenca ma so wotměć we wjetšej zjawnosći. To je nimoměry wažne. Dotal bě křćenca skoro čista priwatna naležnosť, njedzeli po nyšporje zwjetša so wona wudželi w „jednym kućiku“ cyrkwy. Přitomni běchu nimo duchowneho a druhdy zwóňka a ministrantow kmótra a někotři přiwuzni. Druhdy běchu tež džěci pódla, kiž přihladowachu, kak so džěćo křćije. Wosada skoro ženje. Mać zwjetša nic, nan tohorunja skoro ženje — tón mjeztym doma z hosćimi swjećeše. Cyrkej sej nětko naležnje přeje, zo by so křćenca wudžela po móžnosći njedzeli, a to we wobłuku Słownje Božej mšě — samo jako džěl njedzelskich kemšow abo wosebje popołdnišeho nyšpora (pola nas w Serbach móhł tu „strapacérowany“ nyšpor so woziwić a wyši niwow dostać!). Wosada ma być přítomna při wudželenju tutoho tak

wuznamneho sakramenta! Staršej samaj přinjesetaj zhromadnje z kmótrami a kmótami a druhimi swójbnymi a přiwuznymi džěćo do cyrkwy. Wonaj prosyť wo křćencu, wonaj wuznajetaj wěru, w kotrež chcetaj swoje džěćo křćić dać (dotal činjachu to kmótra w mjenje džěsća!). Z tym dostawa ceremonija křćenicy sprawniši charakter — mać džěćo tola njemóže wo ničo prosyć, tež nic wěru wuznać atd. Kmótra njezhubja z tym swój wuznam, zhromadnje z staršimaj su woni — kaž dotal — zamołwici za džěćo — za jeho křćanske kublanje. Měrčin Wićaz

Prispomnjenje redakcije: Nas tutón nastawk wosebje zajimuje, dokelž nam znowa stroštnje dopokazuje, kak w ekumeniskim času jedna křćanska cyrkej wot drugeje wuknje.

Biskop Ochranowskeje bratskeje jednoty dr. h. c. Karel Reichel je 27. oktobra 1970 w Mladej Boleslawje wumřel jedyn mäsac po swojich 75. narodninach. Wón so narodil 29. 9. 1895 w Potštejnje w Orlickich horach. Karel Reichel bě wuznamna postawa českeho cyrkwinskeho žiwjenja. Na njeho chcemy tež w Pomhaj Bóh spominać, dokelž je był pilny prócowar w Kostniskej jednoće a je był tam na wšem tym wobdželeny, štož je so za Lužicu činiło. Zwjetša jeho mjenowachu prosće „bratra Reichela“.

Hižom z jeho mjena widžimy, zo pochadžachu jeho prjedownicy z Němskeje. Najstarše swójbne spomnjenki sahaju hač do lěta 1430, hdyž běše w Pólskej žiwy Jan Reichel, kotryž měješe synow Waclawa, Zygmunta, Stanisława a Jana. Mjenje Waclaw a Stanisław pokazujetej na słowjanski raz tuteje swójby. Po Božej woli wšak njebě postajene, zo by Reichel swójba wostała w Pólskej. Pozdžišo so sčahny do Šleskeje, hdžeb bě jedyn z Reichelow tajke něšto kaž wokrjesny rada. Za čas triceciltneje wójny bě swójba hižom w Čechach a bě lutherska. Jedyn Reichel bě za fararja w Moldawje w Rudnych horach (Erzgebirge). Hdyž pozdžišo lutherskich z Čech wuhnachu, namaka Reichel swójba nowu domiznu w Němskej. W kóždej generaciji bě něchtó z fararjom. Přez 200 fararjow a 10 biskopow je tuta swójba dała lutherskej cyrkwi a Bratskeje jednoće. Znaty mjez nimi bě Rudolf Reichel we Wjazońcy. Wón wuda někotre zběrki předowanjow.

Jedna hałza tuteje swójby so zjednoći ze Zinzendorfskim rodóm. Reichel dom měješe wuske počahi k saksckemu kralowsckemu dworej. Njeboh biskop Reichel chowaše z česćownosću někotre dopomnjenki na tute styki.

Mała stawiznička, kotraž swědči wo idyliskich stykach: Sakski princ so zalubowa do byrgarskeje hołčki. To běše wulka lubosć, ale kralowska swójba nochcyše do žerńity wzwolčić, přetož to bě přećiwow swójbnym zakonjam. Tuž pošlachu prince, kotryž bě wuběrnny moler, do Indiskeje, zo by tam molował a swoju lubosć zabył. Towarš prince — Reichel — bu wuzwoleny, zo by jeho

hromadže ze skupinu druhich přewoždował do Indiskeje. Tak bě rada při kralowskim dworje wobzamknyła, ale rada Reichelec swójby bě hi našeho mjenjenja. Reichelec mać do jědze do Drježdžan a rjekny kralownje: „To njejsće derje činili, zo sće leće swogeho syna do tajkeho strašneho kraja. Naš syn njepojědze z nim, přetož saksy zastojnicy njejsu žani pobožni ludžo. Syn z křesćanskeje swójby so do jich towaršnosće njehodži. Naš syn wostanje doma!“

Wón wosta doma. Princ je jěl do Indiskeje, je tam pilnje molował a so z někajkej chorosću natyknył — a wumřěl. Tuž wostachu jenož jeho romantiske wobrazy z Indiskeje, kotrež so wudachu we wulkej knize. Tutu knihu rozdawa kralowska swójba na přećelow njeboh syna. Jednu tajku knihu chowaše tež biskop Reichel w swojim swójbnym muzeju.

Hdyž so Karel Reichel w Potštejnje narodži, njebě ničto woćakował, zo so w nim po 450 lětach znowa jewi słowjanski charakter jeho pòlskich prjedownikow. Jeho nan běše farar. Jeho mać pochadžeše z Neuwieda nad Rynom. W swójbe řečeše so němsce. Starši bratr Theophilus čuješe so jako Němc, ale Karel jako Čech. Wón studowaše česke stawizny a so do nich zalubowa. Wón wšo to horcyšo nazhoni hač Česa sami.

Po studijach w Niskej we Łužicy bě najprjedy nakładnik w Praze. Jeho wudaća su krasne a džensa hišće hódne.

Hdyž Bratrská jednota nuznje trjebaše předarja, džěše wón w léce 1937 do Potštejna, do swojeje lubeje domizny. Biskop Shawe z Londona jeho wuswjeći za diakona w léce 1939, biskop Vančura jeho ordinowaše za presbytera. W léce 1948 bu wón biskop Jednoty.

Za čas wójny bě zajaty. Swoje dopomnjeća je wopisał w knihomaj „Wokno ze železnej lěsycy“ a „Zajaty pisa dzenik“. Reichel začuwaše česce. Wón wažeše sej prezidenta Masaryka. Z nim a z jeho swójbu měješe Praski knihikupc wuske styki. Jako syn němskeho nana a němskeje maćerje pytaše za tym, štož Čechow a Němcow wjaza, ženje za tym, štož jich džěli.

Reichelowa teologija běše tak cyle jednora po Zinzendorfwym kěrļu:

Mi krej a prawdosć Chrystusa je drasta rjana, přistojna.

Hdyž Knjez wołaše: „Bratře Reichelo!“, tak wón wotmołwi: „Tu ja sym, Knježe!“

Z cylej swojej dušu bě Chrystusowy služownik. Wša Reichelec swójba ze swojim němskim, pòlskim, šleskim, sakskim a českim namrěwstwom so w nim zjednoči do dobrego cyčka, předewšěm pak chcyše być wjesole Bože džěco.

Jako tajkeho smy jeho znali a tajkeho jeho wobchowamy w swojim dopomnjeću. jn

Ł wosadow

Njeswaćidło. Swój zloty kwas mōzachu swjećić: Pawoł Kosel a Berta rodž. Blāšhec z Wbohowa a Pawoł Kneschka a Hana rodž. Gawantkec z Njeswaćidla. Lubym jubilarām přejemy z cylej wutrobu wšo dobre. Bōh luby Knjez chcył jim dale spožćić miły a rjany wječor žiwjenja.

Njeswaćidło. Dnja 7. 2. 1971 mějachmy rjanu komornu hudźbu w našej cyrkwinskej žurli. Njeswaćanska kantorska swójba hromadže z Rakečanskim kantorom a knjenju Herbingowej bě ju hódnje wuhotowała. Hdyž drje ličba wopytarjow njebě přewulka, tak běchu tola ći přišli, kotřiž maju zajim na rjanej hudźbje.

Bukecy. Wučer na wotpočinku Měrcin Zoba w Bukecach smědžeše na kóncu januara swoje sydmdzesaćiny swjećić. Hižo jeho nan, bur Awgust Zoba z Čornjowa, bě wědomny, horliwy Serb, kiž bě w sakskim sejmje w Drježdžanach. Napřećo wyšnosćam a zarjadam we Łužicy wón swěru serbske zajimy zastupowaše. Jeho stopy slědowaše w tym nastupanju, štož jeho lubosć a swěru k serbstwu nastupa, tež jeho syn Měrcin a jeho swójba. Wón stejese a steji hišće aktiwnje we wosadnym žiwjenju wosebje na serb-

skim sektoru. Jako so 1949 serbska superintendentura w Bukecach založi, bě tam hač do lěta 1951 přeni sekretar a je serbskeho superintendenta Mjerwu swěru podpěrał. Po-

tom skutkowaše jako wučer hišće hač do lěta 1964. Rady je serbske cyrkwinske dny wopytował a napsledku při tajkich składnosćach tež přednošował. Tež hewak čini wón nam někotru dobrou službu. My přejemy lubemu jubilaraj Bože žohnowanje, strowosć a čilosć za dalše žiwjenje a skutkowanje w jeho lubowanej serbskej domiznje. La.

Jan Amos Komenský 1592–1670

We wuhnanstwjje

W jednej januarskej nocy lěta 1628 krótko do switanja dońdže Komenský ze swojimi přećelimi a jich swójbami k českim mjezam. Po bělych zahonach honješe wětr. Woni wothrabachu zmjerzly sněh a z noććemi wudrapachu něšto twjerdeje hlíny a wzachu ju sobu do cuzby.

Komenský bě za bratrskich duchownych a za wšitkich, kotřiž běchu so k nim přidružili, dowolnosć wujednał, do pòlskeho města Leszna so presydlić. Tole město ležeše njedaloko šleskich mjezow a słušeše zdžělanemu zemjanej Rafaelej Leszczynskemu. Tam běchu hižom bratrské wosady — pòlske, němske a česke, kotrež běchu založene wot wuhnatych českich bratrow w zańdženym lětstotku. Wokolina měješe raz morawskeje krajiny. Město ze swojimi křiwymi haskami a małymi domčkami běše kaž tajki čichi wuček na tutej zemi, byrnjež wšak stejese tež pod dohladom jezuitow. Hdyž česke swójby pričahnychu, mōžeše to městacku nowe rozkcěwanje přinjesć, přetož jich pócćiwosć a pilnosć běštej pola wšitkich připóznatej. Wosebje čakaše dobry přichod na rjemjeslnikow. Młodzi zemjenjo chodžachu zwjetša do šwedskeho wójška. Najhórje bě za tych, kotřiž nje-mōžachu so sami ze swojimaj rukomaj zežiwić, předewšěm žony, a mjez nimi běše wjele wudowow z džěćimi.

Najwjetšu kedžbnosć zloži na so

holca, kotraž běše pola Komenskeke žiwa — Chrystina Poniatowskec, džowka bratrského duchowneho. Njedawno bě wosyroćila. Wona čerpješe mjenujcy pod nadpadami, při kotrychž měješe widženja a wěšćeše. Tajkich „profetow“ běše tehdom wjele na swěće. Mjez teologami so wjele na tym řečeše, hač Bōh přeco hišće přez čłowjekow řeči, kaž za bibliski čas. Njezbožowny lud w čežkich wójnskich dobach rad poplučaše na tajkich „profetow“, kotřiž wěšćachu wo zahubje njekničomnych knježich a wo pokojnym přichodze wobohich čerpjacych.

Komenský bě za čas swojich studijow přišoł do tajkich kruhow, hdžež so jara chutnje rozmyslowaše wo přichodze Chrystusoweho tysac-lětneho kralestwa. Hdyž widžachu surowosć a zaslepjenosć mōcnych, trōštowaše so lud z wěru, zo je wěrnosć wšehomōcna a zo skōnčnje prawda dobudže. Hdyž Komenský runje z tutych pričín přidže k přeswědčenju, zo ma so bōrze stać dojednanje mjez křesćanami, bě wón poľny njedowěry do wšeho „profecistwa“ a to tež w swojej mlōdosći w jednym ze swojich literarnych džělow jasnje wupraji. Ale hižom na swojej přeněj pripravowanskej jězbje do Leszna zezna so z jednym tajkim „profetom“, z garbarjom Kotterom ze Szprotawy (něhdy Sprottau), do kotrehož wěšćenjow mějachu samo zdžěłani mužoj wulku do-wěru. Komenský hnydom jeho „pro-

fetiske“ slova přeloži a pošla je hač do Haaga w Hollandskej, zo bychu tam byt přepodate wjerchej Friedrichy z Píalž k jeho posylnjenju, wšako bě jemu připowědany nawrót do Čech a zahaba hidženého „babylonskeho“ kejžorstwa.

Před samym woteńdženjom z domizny bě swědk Chrystininyho nadpada a kak wona bjez kóždyje bojósce swoje poselstwo donjese Albrechtej z Wallensteina. Přišedši do Leszna bě wón pódla, hdyž Chrystina po zdaću wumrě a zaso k žiwjenju wotuči. Hdyž běchu so wuhnači prjedy tajkemu „profecístwu“ smjeli, tak mějachu jo nětko za sprawne a to čím bóle, dokelž bě z nim jich nadžija posylnjena, zo so zaso do domizny wróca, zo budu swójby zaso zchromadžene, zo swoje statoki zaso dóstanu, swój wótcny kraj a swoju mačerščinu.

Komenský wšak bě sej z domizny hišće něšto přinjesl. Krótko do wotchada z Čech bě někotre měsacy bydlil na hrodže w Búlej Trěmešnje. Tam bě za wučerja duchowny Stadius, z kotrymž bě Komenský hromadze w Herbornje studował. Raz so na puč podaštaj na hród do Vlčic, zo byštaj tam sej wobhladałoj kni-

hownju. Bórze dyrbyeše tole wobsedženstwo přeńc do rukow někajkeho kejžorskeho oficéra. Z wjele stow knihow puťaše Komenskeho wosebje jedna. Napisal bě ju Němc Elias Bodin wo didaktice, wo wustojnosći džěci wučić. Wón wšak hižom mysle wšelkich pedagogow znaješe a sam bě w Přerovje a we Fulneku swoje nazhonjenja činił. Problem zestarjeného šulstwa bě jeho husto zaběral.

Komenský rozmyslowaše: Přez kulbanje změnja so džěci do dorosćenych a dorosćeni potom rozsudža wo swojim a tež druhich žiwjenju. Woni postajeja, kajki budže swět a kajki budže porjad na nim. Hižom Italčan Campanelli a Jendželčan Bacon běštaj wo tym pisałoj, zo dyrba so hižom młodži derje přihotowac na jich pozdžiše zamołwite nadawki. Zlemu w čłowjestwje nje-móže so kmaňšo wobarać, hač zo so jemu wobara při młodžinje. Štomy njemóžeš kmaňšo ščěpić, hač zo je ščěpiš w jich młodosći.

Tutu mysl podpěraše hišće wažna dalša přičina: My woteńdžemy z domizny a dyrbymy ju přewostajić cuzym rukam. Lud zanjerodži. Zdžělanosć luda budže woteběrać. Ale jónu

bychmy Jězusa z Nacareta lubo měli. Wón bě wěrný čłowjek a z tym tež wšitkim spytowanjam tutoho swěta podčisnjeni, ale wón sebi swoju dušu njeje womazal.

Hladajmy na Jězusa. Wobrazy našeho časa hustodosć nam jeho nje-předstajeja jako rjaneho, lubozneho čłowjeka, ale jako bědneho, dračwaneho martrarja. To wšak ma swoje prawo, a tola mam ja rady tež wobrazy zańdženych časow. Tež tamni molerjo wědzachu wo Jězusowym bědnym, chudym, bolostnym žiwjenju, tež woni znajachu wěšćenje profeta wo Božim messiasu, zo nje-budže žaneje rjanosće na nim, kotraž by so nam lubila, a tola su woni Jězusa nam před woči stajeli jako rjaneho, čisteho, lubozneho čłowjeka. Woni su přenjesli do chudoby a nuzy jeho žiwjenja krasnosć jeho dobyća.

Hdžežkuli Jězusa widžimy, hladajmy z česćownosću a lubosću na njeho. Wón je našeje lubosće hódny.

Budžmy jemu džakowni, přetož wón je za naše hrěchi wumrěl.

W Bibliji steji: Štóz praji, zo njeje hrěšnik, tón sam sebje njeznaaje abo z wotpohladom lži.

To je wótre slowo!

Jedne prašenje: Hdy bychmy my tehdom při procesu přećiwo Jězusej w Jerusaleme pódla byli, hač my tutoho bíteho čłowjeka njebychmy sobu bili? Hač my njebychmy tutomu hanjenemu čłowjekej tež do mjezwóča pluwali? Njećini nam derje, na teptanym čłowjeku sobu wokolo teptać? Hač bychmy my zrozumjenje měli za Jězusowu wulku lubosć? My jara swěru hladamy na swoje čestne mjeno. Jězusa so njeje wo swoju česć starał, ale wo hrěšnikow, zo bychu woni zaso so wróćili na puč žiwjenja.

Ach, ja so tak jara boju, zo bychmy my w swojej korektněj pobožnosći z tamnymi sobu wołali: Křižuj, křižuj jeho!

so zawěsće wróćimy. Potom budže trjeba wulke džělo wobnowjenja, zo by so do wboheho kraja wróćil zhubny paradiz. Chcemy-li rjeńši přichod měć, dyrbymy najprjedy ze šulemi započec.

A tak so Komenský hišće w domiznje poda do džěla na knize „Didaktika“ (wučba), kotruž wěnowaše swojemu česćemu narodej. Plan tutoho džěla a nadžija na jeho doskónčenje a jeho pozdžiše dobre wuskutkowanje, to jemu dawaše móc na jeho zrudnym puču do cuzby.

Komenský měješe wšak nětk zaso swójbu. Na swět bě přišla wot staršeju nutrnje witana přenja džowčička Dorotka Chrystina. Tuž dyrbyeše so Jan Amos starać, zo by swojich lubych zežiwił. Přišedši do Leszna přija hnydom wučerske město na gymnaziju. Tu měješe nětko skladnosć dopokazać, kak njelepe su metody dotalnej šule, kak čězko so wuwučuje we laćinje, kak šulerjo tak docyla žadyn přehlad nimaju wo přirodowědže. Wono dosahaše na jezuitske šule pohladać, zo by kóždy spóznał, kak je reformacija na tym polu wróćo wostała.

Za swój wulki nadawk pytaše sobudželaćerjow. Tón jedyn žarliwje swoje mysle za sebje chowaše a jemu ani njewotmołwi. Tón druhy, jeho prjedawši wučer w Němskej, drje jeho wutrobnje witaše jako swojeho naslědnika, ale njemóžeše jemu pomohać.

Komenský so poda do džěla. Rano zahe stawaše. Po počnocy so lěhaše. Strona na stronu so kopješe. Ze swojich nazhonjenjow a mysłow prócowaše so wutworić kruty system, po kotrymž so hodži wuwučowac wot najzažnišich lét čłowjeka hač do jeho zraosće. Wón wšak wědžeše, zo přińdže z nowymi nahladami, kotrež móža zlochka wubudzić njedowěru. Tuž so prócowaše, wšitke swoje mysle z dobrými příkladami dopokazać.

Wón žadaše šule za wšu młodžinu bjez kóždeho rozdžěla — tež za holcy. Šula njesmě być žane dračowanje, ale młodžina dyrbi z radosću přiwać wučbu. Z jednoreho ma so postupowac k wyšemu. Komenský bě přeswědčeny, zo móže sej kóždy čłowjek přiswojić dobru zdžětanosć, kotryž ma strowe mysle, rozum, pomjatk a wolu. Tole wuwučowanje ma so hižom doma započec, zo nje-by so stalo, hdyž džěčo do šule přińdže, kaž by něšto z lopatu won čisnył. Džěčo je drohotniše hač zloto, ale kaž škleńca so lochce rozlama. Lochce móžeš jo skřiwdzić, a škoda je njesměrna. (Přichodnje dale)

Zapisajće sej do protyki:

Sobotu a njeđzelu

26. a 27. junija 1971

Serbski cyrkwinski džen w Klukšu

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. — Wuchadža jónkróc za měsac z licencu č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. — Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hłowny zamołwity redaktor: superintendent Gerhard W i r t h. — Njeswańdski. — Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin. — Čisć: Nowa Doba, čisćerňa Domowiny w Budyšinje (III-4-9-425)

Bóh běše w Chrystusu a je měr sećinil mjez sobu a mjez swětom.

Bóh nam wjace njeporokuje naše hrěchi.

Bóh je nam nadawk dał, zo bychmy swětej měr připowědali.

Bóh je nas pošlal, zo bychmy w Chrystusowym mjenje was runjewan prosyli: Njeh je měr mjez wami a mjez Bohom.

Bóh je swojeho Syna do swěta pošlal jako čisteho čłowjeka, kiž ženje njebě hrěšił.

Chrystus je za nas wumrěl, zo so my njebychmy wjace Božeho hněwa boječ dyrbjeli.

Takle podobnje je japoštoł Pawoł křesćanam w Korinće pisał. Tajke slowa chcemy w póstnym času w swojej wutrobje rozpominać, zo